

IDA-TALLINNA KESKHAIGLA

KD-PK-003-01	Patoloogiakeskuse uuringute käsiraamat	Lk 1 (23)
Versioon 1		Kinnitatud patoloogiakeskuse juhtkonna otsusega (14.02.2020)
Koostajad: Eero Semjonov, patoloogiakeskuse juhataja; Kristi Laht, bioanalüütilise tegevuse juht; Kaia Karja, spetsialist; Heleri Taelma; bioanalüütilise töö koordineerija; Karin Rae, bioanalüütik- kvaliteedikordineerija		

PATOLOOGIAKESKUSE UURINGUTE KÄSIRAAMAT

IDA-TALLINNA KESKHAIGLA

KD-PK-003-01	Patoloogiakeskuse uuringute käsiraamat	Lk 2 (23)
Version 1		Kinnitatud patoloogiakeskuse juhtkonna otsusega (14.02.2020)
Koostajad: Eero Semjonov, patoloogiakeskuse juhataja; Kristi Laht, bioanalüütilise tegevuse juht; Kaia Karja, spetsialist; Heleri Taelma; bioanalüütilise töö koordineerija; Karin Rae, bioanalüütik-kvaliteedikordineerija		

Sisukord

1. Mõisted.....	4
2. Patoloogiakeskuse uuringute käsiraamat	5
2.1. Eesmärk	5
2.2. Kehtivus	5
3. Uuringumaterjali vastuvõtukohad	6
4. Saatekirjade, tarvikute ja fiksaatorite tellimine	6
5. Uuringute tellimine	7
6. Uuringumaterjali võtmise ja transpordi nõuded	10
6.3. Uuringumaterjali transport patoloogiakeskusesse	10
6.4. Histoloogiline uuringumaterjal	11
6.5. Nõuded histoloogilise uuringumaterjali saatmisanumatele	11
6.6. Nõuded histoloogilise uuringumaterjali fikseerimiseks	11
6.7. Histoloogilise uuringumaterjali säilitamine ja transport.....	12
6.8. Histoloogiline kiiruuring.....	12
6.9. Lahang	12
6.10. Günekotsütoloogilise uuring	12
6.11. Nõuded uuringu võtmiseks konventsionaalsel meetodil.....	13
6.12. Nõuded uuringu võtmiseks vedelikul baseeruva tsütoloogia <i>ThinPrep</i> meetodil.....	13
6.13. Vedelikul baseerival meetodil (<i>ThinPrep</i>) võetud günekotsütoloogilise uuringumaterjali saatmine kesklaborisse HPV- testi teostamiseks	17
6.14. Tsütoloogiline uuringumaterjal ja selle käsitlemine	17
6.15. Tsütoloogiline uuringumaterjal alusklaasidel	17
6.16. Tsütoloogiline uuringumaterjal Eppendorfi katsutites	18
6.17. Tsütoloogiline uuringumaterjal süstlas	18
6.18. Tsütoloogiline uuringumaterjal tehaspuhtas purgis	19
6.19. Tsütoloogiline uuringumaterjal lisanditeta katsutis	19
6.20. Tsütoloogiline kiiruuring.....	20
7. Uuringumaterjali vastuvõtmine patoloogiakeskusesse	20
7.1. Uuringumaterjali vastuvõtmise kriteeriumid	20
7.2. Uuringute mitte teostamise kriteeriumid	20

IDA-TALLINNA KESKHAIGLA

KD-PK-003-01	Patoloogiakeskuse uuringute käsiraamat	Lk 3 (23)
Versioon 1		Kinnitatud patoloogiakeskuse juhtkonna otsusega (14.02.2020)
Koostajad: Eero Semjonov, patoloogiakeskuse juhataja; Kristi Laht, bioanalüütilise tegevuse juht; Kaia Karja, spetsialist; Heleri Taelma; bioanalüütilise töö koordineerija; Karin Rae, bioanalüütik-kvaliteedikordineerija		

8. Laboripoolse vastuse selgitused	20
8.1. Histoloogiline vastus.....	20
8.2. Günekotsütoloogiline vastus	21
8.3. Tsütoloogiline vastus	22
9. Uuringuvastuse väljastamise aeg	22
Kasutatud allikad	23

IDA-TALLINNA KESKHAIGLA

KD-PK-003-01	Patoloogiakeskuse uuringute käsiraamat	Lk 4 (23)
Version 1		Kinnitatud patoloogiakeskuse juhtkonna otsusega (14.02.2020)
Koostajad: Eero Semjonov, patoloogiakeskuse juhataja; Kristi Laht, bioanalüütilise tegevuse juht; Kaia Karja, spetsialist; Heleri Taelma; bioanalüütilise töö koordineerija; Karin Rae, bioanalüütik-kvaliteedikordineerija		

1. Mõisted

Abrasioonbiopsia	bioptaadi võtmise meetod, mida kasutatakse koetüki võtmiseks õõneselunditest
Allhankelabor	väline labor, kuhu proov uuringuks saadetakse
Avatud biopsia	bioptaadi võtmise meetod, mida kasutatakse koetüki võtmiseks pindmistest kudedest või operatsiooni ajal
Bioptaat	väikene koetükk, mis on võetud limaskestalt või operatsiooni käigus
Preparaadiklaas eksfoliatiivsel meetodil	preparaadiklaas, millele on kantud ühtlase kihina eksfoliatiivsel meetodil (spaatli või tsütoloogiaharjaga) võetud tsütoloogiline uuringumaterjal
Histoloogiline kiiruuring	organ/koematerjal, mis on eemaldatud operatsiooni ajal ja saadatud fikseerimata kujul kohe laborisse pahaloomulisuse hindamiseks
Kõlbmatu uuringumaterjal	uuringumaterjal, mis ei vasta „Patoloogiakeskuse uuringute käsiraamatus“ esitatud nõuetele ning kuulub utiliseerimisele
Lisauuringu tellimus	lisanduv tellimus raviarsti poolt varasemalt laborisse saadetud uuringumaterjalist, mille uuringuvastus on väljastatud
Nõelbiopsia	bioptaadi võtmise meetod, mida kasutatakse koetüki võtmiseks siseelunditest ja sügavamatest kudedest; võimalik kasutada peennõela, jämenõela, väljalõike- või vaakumbiopsia meetodit
Operatsioonimaterjal	organ/koematerjal, mis on eemaldatud organismist kirurgilise operatsiooni käigus
Peennõelabiopstaat (<i>fine needle aspirate/ aspiration</i> , FNA)	tsütoloogiline uuringumaterjal, mis on uuritavast lokalisatsioonist aspireeritud (nõelaga imetud) spetsiaalse, peene nõelaga
Proovimaterjal	uuringumaterjalist eraldatud osa (või kogu uuringumaterjal), millega on alustatud uuringu läbiviimise protsess
Puutepreparaat	preparaadiklaas, millele on kantud rakuline materjal näiteks organilt või organist

IDA-TALLINNA KESKHAIGLA

KD-PK-003-01	Patoloogiakeskuse uuringute käsiraamat	Lk 5 (23)
Version 1		Kinnitatud patoloogiakeskuse juhtkonna otsusega (14.02.2020)
Koostajad: Eero Semjonov, patoloogiakeskuse juhataja; Kristi Laht, bioanalüütilise tegevuse juht; Kaia Karja, spetsialist; Heleri Taelma; bioanalüütilise töö koordineerija; Karin Rae, bioanalüütik-kvaliteedikordineerija		

	eemaldatud osalt alusklaasi puudutamisega nii, et klaasile on kandunud rakuline uuringumaterjal
Tangbiopsia	bioptaadi võtmise meetod, mida kasutatakse koetüki võtmiseks endoskoopilise, bronho-, mediastino-, gastro-, kolo- või artroskoopia käigus
Tarvikud	uuringumaterjali proovivõtuvahendid ja transportimiseks kasutatavad saateanumad
Tsütoloogiline kiiruuring	tsütoloogiline uuringumaterjal, mis on võetud operatsiooni ajal ja saadetud fikseerimata kujul kohe laborisse pahaloomulisuse hindamiseks
Uuringumaterjal	inimkehast eraldatud teatud hulk kehavedelikku, rakke, kude või organ(eid) uuringu teostamiseks.

2. Patoloogiakeskuse uuringute käsiraamat

2.1. Eesmärk

- 2.1.1. Patoloogiakeskuse uuringute käsiraamat määratleb ja reguleerib AS Ida-Tallinna Keskhaigla (edaspidi Haigla) patoloogiakeskuses teostatavate uuringutega seonduvaid tegevusi.
 - 2.1.1.1. Patoloogiakeskuses teostatakse järgmisi uuringuid: tsütoloogilised, günekotsütoloogilised, histoloogilised, molekulaargeneetilised (parafiinplokis olevast koest), immunohistokeemilised uuringud ja lahangud.
- 2.1.2. Patoloogiakeskuse uuringute käsiraamatu eesmärgiks on määratleda ja reguleerida nõudeid uuringu tellimiseks, uuringumaterjali võtmiseks, transpordiks ja säilitamiseks.
- 2.1.3. Patoloogiakeskuse uuringute käsiraamatu järgimise tulemusena tagatakse osa patoloogiakeskuse preanalüütilisest kvaliteedist.

2.2. Kehtivus

- 2.2.1. Patoloogiakeskuse uuringute käsiraamatus kehtestatud nõuded kehtivad uuringumaterjali edastamisel kõigist Haigla kliinikutest.
- 2.2.2. Patoloogiakeskuse uuringute käsiraamatus kehtestatud nõuded kehtivad uuringumaterjali edastamisel kõigi välistellijate poolt.
- 2.2.3. Patoloogiakeskuse uuringute käsiraamatut vaatab üle ja korrigeerib vastavalt vajadusele patoloogiakeskuse juhtkond. Ülevaatust ei teostata harvemini, kui kord kolme aasta jooksul.

IDA-TALLINNA KESKHAIGLA

KD-PK-003-01	Patoloogiakeskuse uuringute käsiraamat	Lk 6 (23)
Versioon 1		Kinnitatud patoloogiakeskuse juhtkonna otsusega (14.02.2020)
Koostajad: Eero Semjonov, patoloogiakeskuse juhataja; Kristi Laht, bioanalüütilise tegevuse juht; Kaia Karja, spetsialist; Heleri Taelma; bioanalüütilise töö koordineerija; Karin Rae, bioanalüütik-kvaliteedikordineerija		

2.3. Vastutus

- 2.3.1. Patoloogiakeskuse uuringute käsiraamatus kehtestatud nõuete täitmise eest vastutavad ühtselt kõik uuringumaterjali võtmise, uuringute tellimise, säilitamise ning transpordiga tegelevad Haigla töötajad.
- 2.3.2. Bioanalüütilise tegevuse juhil koostöös patoloogiakeskuse töötajatega on kohustus korraldada Haigla töötajatele koolitusi, et tagada uuringumaterjali võtmise, uuringute tellimise, transpordi ning säilitamisega seonduv preanalüütiline kvaliteet, tagamaks kvaliteetsete ja usaldusväärsete uuringutulemuste edastamise.

3. Uuringumaterjali vastuvõtukohad

Uuringumaterjale võetakse patoloogiakeskuses vastu **tööpäeviti kella 8.00-16.00.**

Uuringumaterjalide vastuvõtukoht asub patoloogiakeskuses ruumis RKO265, sissepääsuga Patoloogikumi fuajee kaudu.

- Ravi 18 üksuses asuvatest osakondadest toovad uuringumaterjali selleks volitatud osakonna töötajad ise patoloogiakeskusesse.
- Haigla teistest üksustest toovad uuringumaterjali patoloogiakeskusesse Haigla autojuhid vastavast Haiglas kehtivale transpordigraafikule.
- Välistellija poolt patoloogiakeskusesse saadetava uuringumaterjali transpordi organiseerib saatja ise.
- Välistellijad, kes on tellinud Haiglalt transporditeenuse, saavad saata uuringumaterjali Haigla autojuhiga vastavalt lepingus kehtestatud tingimustele.

4. Saatekirjade, tarvikute ja fiksaatorite tellimine

4.1. Saatekirjade, tarvikute ja fiksaatorite tellimine Haiglas

- 4.1.1. Tarvikuid, saateanumaid ja uuringute pabersaatekirjade vorme tellib kesklaov veebipõhisest tellimisportaalist uuringut võtva osakonna tellimuste eest vastutav isik.
- 4.1.2. Uuringumaterjali fikseerimiseks vajalikke fiksaatoreid (4% puhverdatud formaliin, Bouini lahus, 96% ja 50% piiritus) või fiksaatorit (4% puhverdatud formaliin või *ThinPrep PreservCyt*) sisaldavaid saateanumaid tellib apteegi tellimismoodulist uuringut võtva osakonna tellimuste eest vastutav isik.
- 4.1.3. Patoloogiakeskuses aktsepteeritud proovivõtu anumate näidised on esitatud „Patoloogiakeskuse uuringute nimistus“ **KD-PK-003-04.**

IDA-TALLINNA KESKHAIGLA

KD-PK-003-01	Patoloogiakeskuse uuringute käsiraamat	Lk 7 (23)
Version 1		Kinnitatud patoloogiakeskuse juhtkonna otsusega (14.02.2020)
Koostajad: Eero Semjonov, patoloogiakeskuse juhataja; Kristi Laht, bioanalüütilise tegevuse juht; Kaia Karja, spetsialist; Heleri Taelma; bioanalüütilise töö koordineerija; Karin Rae, bioanalüütik-kvaliteedikordineerija		

4.2. Nõuded välistellijatele

- 4.2.1. Saatekirjade põhjad on saadaval elektroonselt Haigla kodulehel.
- 4.2.2. Välistellijad saadavad uuringumaterjali patoloogiakeskuses aktsepteeritud proovivõtu saateanumates. Patoloogiakeskus saateanumaid, tarvikuid ega fiksaatorit ei väljasta.

5. Uuringute tellimine

Patoloogiakeskuses teostavate uuringute tellimise vajaduse otsustab ravi-, valvearst (edaspidi arst) või ämmaemand. Uuringu tellimuse aluseks on korrektselt täidetud uuringu saatekiri kas paber kandjal või elektroonselt.

Patoloogiakeskus eelistab kasutada oma Haigla poolt kinnitatud saatekirjavorme. Välistellijal on lubatud kasutada ka oma asutuse saatekirju juhul, kui seal sisalduvad p. 5.1. ära toodud andmed.

Kõik patoloogiaalased uuringud tellitakse Haigla patoloogiakeskusest. Juhul, kui vajalikku uuringut patoloogiakeskuses ei teostata, toimitakse vastavalt dokumendile „*Allhankelaboritest tellitavad uuringud*“, **JD-PK-010**.

5.1. Uuringu tellimine pabersaatekirja alusel

- 5.1.1. Kleebi saatekirjale patsiendi nimekleebis. Nimekleebise puudumisel kirjuta trükitähtedega patsiendi isikuandmed (ees- ja perekonnanimi, isikukood);
- 5.1.2. Märgi saatja asutus, uuringu tellinud arsti nimi ja kood, osakond kontakttelefon;
- 5.1.3. haigusloo number;
- 5.1.4. uuringumaterjali võtmise kuupäev ja kellaaeg;
- 5.1.5. uuringuvõtja andmed;
- 5.1.6. patsiendi kindlustatus;
- 5.1.7. kliinilised andmed: saatediagnoos, olulisemad kliinilised näitajad, saadud ravi, varasemad morfoloogilised uuringud (teostamise aeg, asutus, uuringu nr, diagnoos);
- 5.1.8. vajadusel günekoloogilised andmed;
- 5.1.9. uuringumaterjal
- 5.1.10. saateanumate arv;
- 5.1.11. koetükkide arv;
- 5.1.12. uuringumaterjali võtmise kuupäev ja kellaaeg;
- 5.1.13. fiksaator;
- 5.1.14. vajadusel lisainfo patoloogile;

IDA-TALLINNA KESKHAIGLA

KD-PK-003-01	Patoloogiakeskuse uuringute käsiraamat	Lk 8 (23)
Version 1		Kinnitatud patoloogiakeskuse juhtkonna otsusega (14.02.2020)
Koostajad: Eero Semjonov, patoloogiakeskuse juhataja; Kristi Laht, bioanalüütilise tegevuse juht; Kaia Karja, spetsialist; Heleri Taelma; bioanalüütilise töö koordineerija; Karin Rae, bioanalüütik-kvaliteedikordineerija		

5.1.15. *Cito* ja operatsiooniaegse kiiruuringu (edaspidi: kiiruuring) korral tuleb saatekirjal täita vastav andmeväli ja lisada operatsioonitoa telefoninumber.

Saatekirjade täitmine paberkanjal on täpsemalt lahti kirjutatud juhendis „*Histoloogilise uuringu pabersaatekirja täitmise juhend*“ **KD-PK-003-02**, „*Tsütoloogilise uuringu pabersaatekirja täitmise juhend*“ **KD-PK-003-03** ja „*Günekotsütoloogilise uuringu pabersaatekirja täitmise juhend*“ **KD-PK-003-05**.

5.2. Operatsiooniaegse kiiruuringu tellimine

5.2.1. Kiiruuringu saatmisest teavitatakse patoloogiakeskuse laborit saabuvast kiiruuringust telefoni teel. Telefoninumber on **53 237 066**.

5.2.2. Kiiruuringu tellimisel tuleb tähistada ja täita saatekirjal kast **Operatsioon kestab (kiiruuring)**, mis viitab patsiendi erakorralisele seisundile, s.t. arst vajab uuringu tulemusi otsekohe, et teha möödapääsmatuid otsuseid haige seisundi kohta.

5.3. Uuringu elektroonne tellimine

Uuringu tellimuse esitab tellija elektroonselt *EHealth* keskkonnas Diagnostika mooduli kaudu. Juhend asub Haigla siseveebis Tugiteenused > Teenuste arendus > eHealth juhendid.

5.4. Lisauuringute tellimine

5.4.1. Tellimus vormistatakse elektroonselt läbi *eHealthi* keskkonna või pabersaatekirjal. Tellija kirjutab lahtrisse „PÕHJENDUS/KÜSIMUS/ EESMÄRK“ lisauuringu nimetuse, mida soovib tellida.

5.4.2. Patoloogiakeskuse arst hindab uuringumaterjali piisavust lisauuringu teostamiseks. Juhul, kui uuringumaterjali on liiga vähe, siis teavitab sellest raviarsti telefoni või e-kirja teel.

5.4.3. Patoloogiakeskuses teostavate uuringute nimekiri on kättesaadav „*Patoloogiakeskuse uuringute nimistus*“ **KD-PK-003-04**.

5.5. Uuringute tellimine väljastpoolt Haiglat

5.5.1. Juhul, kui raviarst soovib tellida uuringut, mida ei ole „*Patoloogiakeskuse uuringute nimistus*“, **KD-PK-003-04**, tellitakse see uuring allhankelaborist („*Allhankelaboritest tellitavad uuringud*“, **JD-PK-010**). Raviarst saadab vastava tellimusega saatekirja ja vajadusel ka proovimaterjali patoloogiakeskusesse. Saatekirjale peab olema märgitud allhankelabori nimetus, kust soovitakse uuringut tellida.

IDA-TALLINNA KESKHAIGLA

KD-PK-003-01	Patoloogiakeskuse uuringute käsiraamat	Lk 9 (23)
Version 1		Kinnitatud patoloogiakeskuse juhtkonna otsusega (14.02.2020)
Koostajad: Eero Semjonov, patoloogiakeskuse juhataja; Kristi Laht, bioanalüütilise tegevuse juht; Kaia Karja, spetsialist; Heleri Taelma; bioanalüütilise töö koordineerija; Karin Rae, bioanalüütik-kvaliteedikordineerija		

- 5.5.2. Kiireloomuliste uuringute korral organiseerib tellimuse vormistanud arst uuringumaterjali saatmise allhankelaborisse koos allhankelabori uuringu tellimiseks vajaliku saatekirjaga. Saatekirja koopia saadab patoloogiakeskusesse.
- 5.5.3. Allhankelaborist uuringu tellimisel lähtub tellija allhankelabori poolt kehtestatud nõuetest uuringumaterjali võtmisele, fikseerimisele, saatekirjale ja transpordile. Need on leitavad iga allhankelabori kodulehelt või vajaliku info puudumisel saab konsulteerida uuringut teostava arstiga.
- 5.5.4. Uuringuks vajaliku parafiinploki, parafiinlõikude või preparaadiklaasi saatmise eest allhankelaborisse vastutab tellimusega tegelev patoloogiakeskuse arst.
- 5.5.5. Kõigi allhankena saadetud uuringute tellimused ja uuringutulemused registreeritakse Haigla infosüsteemis. Uuringute vastused edastatakse allhankelaborite poolt patoloogiakeskuse sekretärile, kes sisestab need Haigla infosüsteemi.
- 5.5.6. Patsiendi enda poolt tasutud uuringuid, mille vahendamisel osaleb patoloogiakeskus patsiendiga seotud preparaadiklaaside/parafiinploki väljastajana, Haigla infosüsteemi ei registreerita. Patsiendi raviarst täidab patoloogiakeskusest preparaadiklaaside ning koe- ja rakuplokkide tellimise vormi.

5.6. Patoloogiakeskuses teostatud uuringute preparaadiklaaside, koe- ja rakuplokkide tellimine

- 5.6.1. Patoloogiakeskuses teostatud uuringu preparaadiklaasi(de), koe- või rakuploki(de) tellimiseks tuleb täita „*Patoloogiakeskusest preparaadiklaaside ning koe- ja rakuplokkide tellimise vorm*“.
- 5.6.2. Patsient ise võib tellida välja ainult enda uuringute preparaadiklaase ning koe- ja rakuplokke.
- 5.6.3. Arst võib tellida välja enda patsiendi uuringute preparaadiklaase ning koe- ja rakuplokke.
- 5.6.4. Tellija kohustus on tagastada kõik antud tellimuse raames väljastatavad preparaadiklaasid, koe- või rakuplokid.
- 5.6.5. Tellija vastutab Haigla patoloogiakeskuse poolt väljastatud uuringute preparaadiklaaside ning koe- või rakuplokkide sihipärase kasutamise eest vastavalt Eesti Vabariigis kehtivatele seadustele ja arstieetika printsiipidele.
- 5.6.6. Elektroonselt täidetav vorm on kättesaadav nii Haigla siseveebis (KVALITEET > Patoloogiakeskuse kvaliteedikäsiraamat) kui välisveebis.
- 5.6.7. Elektroonselt täidetud ja allkirjastatud vorm saata aadressile patoloogia@itk.ee.
- 5.6.8. Välja printitud ja paber kandjal allkirjastatud vorm saata aadressile **AS Ida-Tallinna Keskhaigla, Patoloogiakeskus, Herne 33, 10135 Tallinn.**
- 5.6.9. Konsultatsiooniks või ravimuuringuks tellitud uuringu preparaadiklaasi(d), koe- või parafiinploki(d) väljastab patoloogiakeskuse sekretär kas otse patsiendile või saadab need tellimuse esitanud arstile.

IDA-TALLINNA KESKHAIGLA

KD-PK-003-01	Patoloogiakeskuse uuringute käsiraamat	Lk 10 (23)
Version 1		Kinnitatud patoloogiakeskuse juhtkonna otsusega (14.02.2020)
Koostajad: Eero Semjonov, patoloogiakeskuse juhataja; Kristi Laht, bioanalüütilise tegevuse juht; Kaia Karja, spetsialist; Heleri Taelma; bioanalüütilise töö koordineerija; Karin Rae, bioanalüütik-kvaliteedikordineerija		

5.7. Patoanatomilise lahangu tellimine

5.7.1. Patoloogiakeskuses teostatakse lahanguid vastavalt seadusele ja haiglas kehtivale „Tegevusjuhendile surmajuhtumi korral“ või lahkunu omaste tellimisel.

6. Uuringumaterjali võtmise ja transpordi nõuded

Dokumendis „Patoloogiakeskuse uuringute nimistu“, **KD-PK-003-04** on kokkuvõtlik ülevaade patoloogiakeskuses teostatavatest uuringutest, proovivõtule ja uuringumaterjali transpordile/säilitamisele kehtivatest nõuetest.

6.1. Patsiendi identifitseerimine

6.1.1. Uuringumaterjali võtja vastutab patsiendi identifitseerimise, informeerimise ning ettevalmistamise eest. Kõik patsiendile teostavad uuringud vajavad informeeritud nõusolekut, mille eest vastutavad protseduure/uuringuid läbiviivad töötajad.

6.2. Uuringumaterjali proovinõu ja/või preparaadiklaasi markeerimine

- 6.2.1. Uuringumaterjali proovinõu(d) tuleb markeerida patsiendi nimekleebisega. See tuleb kleepida proovinõu küljele, mitte kaanele, et vältida tööprotsessi käigus tekkida võivat veaohu.
- 6.2.2. Elektroonse saatekirja korral tuleb nimekleebis kleepida proovinõule vertikaalselt.
- 6.2.3. Juhul, kui ühelt patsiendilt on võetud uuringumaterjal mitmesse erinevasse proovinõusse, siis tuleb need markeerida lisaks patsiendi nimekleebisele ka järjekorranumbri järgi. Saatekirjale tuleb märkida järjekorranumbri järgi selgitus proovinõus oleva uuringumaterjali lokaliseerimise kohta ja nt bioptaatide korral ka koetükkide arvu kohta.
- 6.2.4. Uuringumaterjali võtmisel preparaadiklaasile kirjutab võtja harilikult pliatsiga alusklaasi lihvitud või värvilisele osale patsiendi ees- ja perekonnanime ning isikukoodi. Ei ole lubatud kasutada teisi kirjutusvahendeid, kuna töötajad kasutavad kemikaalid lahustavad neid. Preparaadiklaaside transpordikarp tuleb samuti markeerida patsiendi nimekleebisega.
- 6.2.5. Uuringumaterjali võtja kontrollib patsiendi andmete kokkulangevust saatekirjal ja proovinõul/preparaadiklaasi pakendamisel.
- 6.2.6. Patoloogiakeskus ei võta töösse uuringumaterjale, kui saatekirjal ning proovinõul on isikuandmed ei kattu.

6.3. Uuringumaterjali transport patoloogiakeskusesse

- 6.3.1. Uuringumaterjali transpordil on kõigil uuringute tellijatel ja toojatel kohustus järgida patoloogiakeskuse poolt esitatavaid nõudeid.
- 6.3.2. Uuringumaterjali preanalüütilise kvaliteedi tagamiseks tuleb transportida uuringumaterjal patoloogiakeskusesse alati esimesel võimalusel.

IDA-TALLINNA KESKHAIGLA

KD-PK-003-01	Patoloogiakeskuse uuringute käsiraamat	Lk 11 (23)
Version 1		Kinnitatud patoloogiakeskuse juhtkonna otsusega (14.02.2020)
Koostajad: Eero Semjonov, patoloogiakeskuse juhataja; Kristi Laht, bioanalüütilise tegevuse juht; Kaia Karja, spetsialist; Heleri Taelma; bioanalüütilise töö koordineerija; Karin Rae, bioanalüütik-kvaliteedikordineerija		

- 6.3.3. Fikseerimata histoloogilised uuringumaterjalid tuleb tuua patoloogiakeskusesse kohe protseduuri järgselt.
- 6.3.4. Tsütoloogilised uuringumaterjalid (kehavedelikud) tuleb tuua patoloogiakeskusesse kohe protseduuri järgselt või hoida võtja osakonnas külmkapis +4 ... +8 °C juures.
- 6.3.5. Uuringumaterjaliga proovinõud tuuakse patoloogiakeskusesse püstises asendis transportkonteineris või –karbis, kui ei ole kehtestatud erinõudeid.
- 6.3.6. Andmekaitse nõuete tagamiseks tuleb saatekirjad paigutada transportkonteinerisse kokkumurtult eraldi minigrippkotti või kasutada ümbrikku, et patsiendi andmed ei oleks nähtavad.
- 6.3.7. Transpordi käigus patoloogiakeskusesse tuleb tagada uuringumaterjali kõlblikkus uuringuteks ning ohutus nii uuringumaterjali toojale kui ka ümbritsevale keskkonnale.
- 6.3.8. **Histoloogilised, tsütoloogilised ja günekotsütoloogilised uuringumaterjalid transporditakse eraldi transpordikonteinerites, et vältida uuringumaterjali ritsaastust ja uuringumaterjali kõlbmatuks muutumist.**

6.4. Histoloogiline uuringumaterjal

Histoloogiliseks uuringumaterjaliks on protseduuri või operatsiooni käigus eemaldatud koetükk või organ. Võtmistehnika järgi jagunevad uuringumaterjalid bioptaatideks ja operatsioonimaterjaliks. Bioptaadi võtmiseks kasutatakse järgmisi uuringumeetodeid: nõelbiopsia, tangbiopsia, avatud biopsia või abrasioonbiopsia.

6.5. Nõuded histoloogilise uuringumaterjali saاتمisanumatele

Histoloogilise uuringumaterjali saatmiseks tuleb kasutada mõranemis-, lekke- ja formaliinikindlast materjalist sobivas suuruses proovinõusid. Saateanuma kaas peab olema korralikult suletud.

6.6. Nõuded histoloogilise uuringumaterjali fikseerimiseks

Proovinõu peab mahutama histoloogilise uuringumaterjali koos fiksaatoriga, milleks on 4% puhverdatud formaliin või Bouini lahus. Lubatud on kasutada ka fiksaatoriga eeltäidetud proovinõusid. Uuringumaterjal tuleb asetada juba proovinõusse varem valatud fiksaatorisse. Fikseerimise juures tuleb jälgida, et uuringumaterjal oleks fiksaatoriga kaetud.

Testistest võetud bioptaadid tuleb fikseerida Bouini lahuses ja saatekirjale märkida fiksaatorisse asetamise kuupäev ja kellaeg.

IDA-TALLINNA KESKHAIGLA

KD-PK-003-01	Patoloogiakeskuse uuringute käsiraamat	Lk 12 (23)
Version 1		Kinnitatud patoloogiakeskuse juhtkonna otsusega (14.02.2020)
Koostajad: Eero Semjonov, patoloogiakeskuse juhataja; Kristi Laht, bioanalüütilise tegevuse juht; Kaia Karja, spetsialist; Heleri Taelma; bioanalüütilise töö koordineerija; Karin Rae, bioanalüütik-kvaliteedikordineerija		

6.7. Histoloogilise uuringumaterjali säilitamine ja transport

4% puhverdatud formaliinis fikseeritud histoloogiline uuringumaterjal tuleb tuua patoloogiakeskusesse esimesel võimalusel või 8 - 48 tunni jooksul. Pikemaajalisem fikseerumine võib hakata mõjutama koetöötuse kvaliteeti.

Väljaspool patoloogiakeskuse tööaega võetud uuringumaterjal tuleb säilitada võtja osakonnas toatemperatuuril.

Histoloogilise uuringumaterjali transpordil patoloogiakeskusesse järgides patoloogiakeskuse transpordi nõudeid.

6.8. Histoloogiline kiiruuring

Histoloogilise kiiruuringu saabumisest tuleb eelnevalt teavitada laborit telefonil **53237066**. Uuringumaterjal tuleb tuua fikseerimata korralikult suletud proovinõus koheselt patoloogiakeskusesse, et vältida selle kuivamist ning lagunemisprotsessi algust. Kiiruuringuga peab kaasas olema korrektselt täidetud saatekiri või elektroonne tellimus.

6.9. Lahang

Patoloogiakeskuses teostatakse täiskasvanute, laste, vastsündinute ja loodete lahanguid.

Patoloogiakeskuses teostatakse lahanguid vastavalt seadusele ja haiglas kehtivale „Tegevusjuhendile surmajuhumi korral“ või lahkunu omaste tellimusel. Lahang toimub arsti poolt täidetud saatekirja alusel või lahkunu omastele tasulise teenuse hinnakirja alusel.

Välisellijate poolt tellitud lahanguid käsitletakse vastavalt nimetatud kordadele ning uuringumaterjal töödeldakse ja käideldakse vastavalt „*Patoloogiakeskuse uuringute käsiraamatule*“, **KD-PK-003-01**.

6.10. Günekotsütoloogilise uuring

Günekotsütoloogilise uuringumaterjali adekvaatsust võivad mõjutada järgmised tegurid:

- **Menstruaaltsükkel** – adekvaatse hinnangu andmine raskendatud või esineb lameepiteelirakkude tsütolüüs, Võimalusel on soovitatav võtta uuringumaterjal menstruaaltsükli 10.-20. päeval;
- **Põletikud** – põletikulised elemendid segavad proovimaterjali hindamist ning reaktiivsed rakud võivad viia vale-positiivsete või vale-negatiivsete tulemuste edastamiseni;
- **Atroofia** – rakuliste struktuuride muutused raskendavad adekvaatse hinnangu andmist;
- **Postpartum** – PAP testi soovitatakse teostada 3 kuud peale sünnitust, varasemad uuringud võivad viia vale-positiivsete või vale-negatiivsete tulemuste edastamiseni;

IDA-TALLINNA KESKHAIGLA

KD-PK-003-01	Patoloogiakeskuse uuringute käsiraamat	Lk 13 (23)
Version 1		Kinnitatud patoloogiakeskuse juhtkonna otsusega (14.02.2020)
Koostajad: Eero Semjonov, patoloogiakeskuse juhataja; Kristi Laht, bioanalüütilise tegevuse juht; Kaia Karja, spetsialist; Heleri Taelma; bioanalüütilise töö koordineerija; Karin Rae, bioanalüütik-kvaliteedikordineerija		

- **Emakakaela ärritused** – uuringumaterjali võtmine on soovitatav vähemalt peale 48h möödumist vaginaalsete medikamentide kasutamisest. Kolposkoopiale järgnevalt PAP testi ei võeta;
- **Kiiritus ja kemoterapia** – põhjustab erinevaid rakulisi muutuseid, mis võivad viia vale-positiivsete või vale-negatiivsete tulemuste edastamiseni.

Patoloogiakeskuses on günekotsütoloogilise uuringu teostamiseks kasutusel kaks meetodit: konventsionaalne ning vedelikul baseeruva tsütoloogia *ThinPrep* meetod.

6.11. Nõuded uuringu võtmiseks konventsionaalsel meetodil

- 6.11.1.1. Uuringumaterjal võetakse vastavalt õendustegevusjuhendile „Tsütoloogiline uuring emakakaelakanalist ja emakakaelt“.
- 6.11.1.2. Alusklaasi lihvitud servale kirjutada enne protseduuri algust **hariliku pliatsiga** patsiendi ees- ja perekonnanimi ning isikukood.
- 6.11.1.3. Uuringumaterjal tuleb alati kanda alusklaasi sellele poolele, kus on markeering. Uuringumaterjal kantakse markeeritud alusklaasile õhukese ja ühtlase kihina.
- 6.11.1.4. Peale uuringumaterjali alusklaasile kandmist asetada see kohe fiksaatorisse (96% etanooli). **Ära lase uuringumaterjalil enne fikseerimist kuivada!** Fiksaatoris hoida proovimaterjaliga alusklaasi 30 minutit. Fikseeritud preparaadiklaas tõsta pintsettidega õhu kätte kuivama, proovimaterjal ülemisel poolel. Fiksaatorit vaheta vastavalt õendustegevusjuhendile „Tsütoloogiline uuring emakakaelakanalist ja emakakaelt“.
- 6.11.1.5. Fikseeritud preparaadiklaas koos saatekirjaga transpordi patoloogiakeskusesse järgides patoloogiakeskuse transpordi nõudeid, st. preparaadiklaasid transpordi eraldi transpordianumas.

6.12. Nõuded uuringu võtmiseks vedelikul baseeruva tsütoloogia *ThinPrep* meetodil

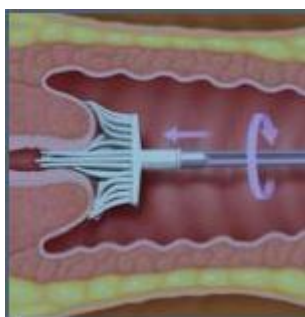
- 6.12.1. Uuringumaterjali võtmisel ei ole soovitatav kasutada määrdeaineid ega talki. **Vajadusel võib kasutada veeslahustuvaid lubrikante. NB! Lubrikandi sattumine *ThinPrep* proovinõusse võib muuta proovimaterjali mitteadekvaatseks!**
 - 6.12.1.1. 48 tundi enne uuringumaterjali kogumist tuleb vältida vaginaalsete suposiitide kasutamist.
 - 6.12.1.2. Enne uuringumaterjali võtmist tuleb eemaldada emakakaelt lima ja liigne eritis.
 - 6.12.1.3. Uuringumaterjali võtmine **Rovers Cervex-Brush** tüüpi tsütoloogiaharjaga:

IDA-TALLINNA KESKHAIGLA

KD-PK-003-01	Patoloogiakeskuse uuringute käsiraamat	Lk 14 (23)
Version 1		Kinnitatud patoloogiakeskuse juhtkonna otsusega (14.02.2020)
Koostajad: Eero Semjonov, patoloogiakeskuse juhataja; Kristi Laht, bioanalüütilise tegevuse juht; Kaia Karja, spetsialist; Heleri Taelma; bioanalüütilise töö koordineerija; Karin Rae, bioanalüütik-kvaliteedikordineerija		

6.12.1.3.1. Aseta harjake emakakaelale nii, et harjakese keskel paiknevad pikemad osad ulatuksid tservikaalkanalisse ja lühemad osad oleksid tihedalt vastu portio osa. Keera tsütoloogiaharja kerge survega 360° kellaosuti suunas 5 korda. **NB! Uuringumaterjal koguda enne äädikhappe testi!**

Joonis 1. Uuringumaterjali võtmine Rovers Cervex-Brush tüüpi tsütoloogiaharjaga.

6.12.1.3.2. Loputa tsütoloogiaharja koheselt peale uuringumaterjali võtmist spetsiaalses *ThinPrep* meetodi jaoks ette nähtud fiksaatoris *PreservCyt*. Suru tsütoloogiaharja 10 korda vastu fiksaatorianuma põhja, jälgides, et selle erinevad osad jääksid surumise ajal üksteisest lahku. Lõpuks loputa tsütoloogiaharja fiksaatoris hoolikalt. **NB! Ära jäta harjakest fiksaatori sisse!**

Joonis 2. Tsütoloogiaharja loputamine.

6.12.1.3.3. Sulge fiksaatorianum korgiga jälgides, et anumal ja korgil olevad määrgised jääksid kohakuti.

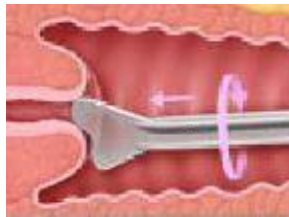
KD-PK-003-01		Lk 15 (23)
Versioon 1	Patoloogiakeskuse uuringute käsiraamat	Kinnitatud patoloogiakeskuse juhtkonna otsusega (14.02.2020)
Koostajad: Eero Semjonov, patoloogiakeskuse juhataja; Kristi Laht, bioanalüütilise tegevuse juht; Kaia Karja, spetsialist; Heleri Taelma; bioanalüütilise töö koordineerija; Karin Rae, bioanalüütik-kvaliteedikordineerija		

Joonis 3. Fiksaatoranuma sulgemine.

6.12.1.4. Uuringumaterjali võtmine **spaatli ja endotservikaalse harjaga:**

- 6.12.1.4.1. Ektotservikaalse uuringumaterjali kogumiseks keera spaatlit 1 kord kerge survega 360° kellaosuti suunas. **NB! Uuringumaterjal koguda enne äädikhappe testi!**

Joonis 4. Uuringumaterjali võtmine spaatliga

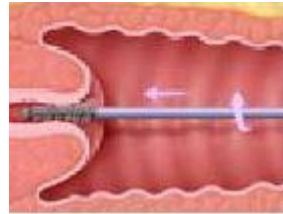
- 6.12.1.4.2. Loputa spaatel koheselt peale uuringumaterjali võtmist spetsiaalses *ThinPrep* meetodi jaoks ette nähtud fiksaatoris *PreservCyt*. Keeruta spaatlit jõuliselt fiksaatoris 10 korda. **NB! Ära jäta spaatli otsa fiksaatori sisse!**

Joonis 5. Spaatli loputamine

- 6.12.1.4.3. Endotservikaalse uuringumaterjali kogumiseks lükka harjake emakakaelakanalisse nii, et alumised harjakesed jäävad paistma. Keera aeglaselt veerand või pool pööret ühes suunas. **NB! Mitte üle keerata!**

KD-PK-003-01		Lk 16 (23)
Version 1	Patoloogiakeskuse uuringute käsiraamat	Kinnitatud patoloogiakeskuse juhtkonna otsusega (14.02.2020)
Koostajad: Eero Semjonov, patoloogiakeskuse juhataja; Kristi Laht, bioanalüütilise tegevuse juht; Kaia Karja, spetsialist; Heleri Taelma; bioanalüütilise töö koordineerija; Karin Rae, bioanalüütik-kvaliteedikordineerija		

Joonis 6. Uuringumaterjali võtmine endotservikaalse harjakesega

6.12.1.4.4. Loputa harjake koheselt peale uuringumaterjali võtmist spetsiaalses *ThinPrep* meetodi jaoks ette nähtud fiksaatoris *PreservCyt*. Keeruta harjakest fiksaatoris 10 korda, surudes harjakest samal ajal vastu proovinõu seina. Lõpus loputa harjake jõuliselt fiksaatoris **NB! Ära jäta harjakest fiksaatori sisse!**

6.12.1.4.5. Sulge fiksaatorianum korgiga jälgides, et anumal ja korgil oleval märgised jääksid kohakuti.

Joonis 7. Fiksaatoranuma sulgemine

6.12.1.5. Kleebi fiksaatoranuma küljele patsiendi nime, ID- ja ribakoodiga varustatud kleebis. **NB! Jälgi, et kleebis asetseks proovianuma küljel vertikaalselt, võimaldamaks töötluks kasutataval seadmel ribakoodi lugemist ja ei varjaks proovianuma sisu.**

6.12.1.6. Lase proovimaterjalil fikseeruda 15 minutit. Seejärel transpordi (koos saatekirjaga) patoloogiakeskusesse järgides patoloogiakeskuse transpordi nõudeid, st. proovianum püstises asendis eraldi transpordikastis/karbis, e vältida kokkupuudet 4% puhverdatud formaliinis fikseeritud uuringumaterjalidega.

6.12.1.7. Vedelikul baseeruvatel meetodil võetud uuringumaterjali pakendamine ja transport on kirjeldatud juhendis „*ThinPrep* meetodil võetud uuringumaterjalide pakendamine ja transport patoloogiakeskusesse“, **KD-PK-003-06.**

IDA-TALLINNA KESKHAIGLA

KD-PK-003-01	Patoloogiakeskuse uuringute käsiraamat	Lk 17 (23)
Version 1		Kinnitatud patoloogiakeskuse juhtkonna otsusega (14.02.2020)
Koostajad: Eero Semjonov, patoloogiakeskuse juhataja; Kristi Laht, bioanalüütilise tegevuse juht; Kaia Karja, spetsialist; Heleri Taelma; bioanalüütilise töö koordineerija; Karin Rae, bioanalüütik-kvaliteedikordineerija		

6.13. Vedelikul baseerual meetodil (*ThinPrep*) võetud günekotsütoloogilise uuringumaterjali saatmine kesklaborisse HPV- testi teostamiseks

- 6.13.1. Vedelikul baseerual meetodil võetud uuringumaterjali kasutame esmalt günekotsütoloogiliseks uuringuks (PAP-analüüs), kuid sellest on võimalik teostada ka erinevaid lisauuringuid nt. HPV-testi, kasutades samas proovinõus olevat uuringumaterjali.
- 6.13.2. HPV analüüsi tellimise näidustused lähtuvad Eesti Naistearstide Seltsi ravijuhendist „[Emakakaela, tupe ja vulva vähieelsete muutuste diagnoosimise, jälgimise ja ravi juhend](#)“.
 - 6.13.2.1. **Kaksiktesti (PAP+HPV)** korral tuleb teha vastav märges (HPV-test) günekotsütoloogilise uuringu saatekirjale, elektroonse tellimuse korral lahtrisse „PÕHJENDUS/KÜSIMUS/ EESMÄRK“ ja lisaks teha HPV elektroonne tellimus eLabori infosüsteemi. Peale günekotsütoloogilise preparaadi valmistamist saadab patoloogiakeskus töötaja markeeritud proovinõu kesklaborisse.
 - 6.13.2.2. **PAP-analüüsi järgselt** tellitud HPV-testi tellimusi vaatab patoloogiakeskuse andmetöötaja eLaborist. Seejärel otsitakse nn märgarhiivist välja patsiendi proovinõu ja transporditakse kesklaborisse.
- 6.13.3. Vedelikul baseerual meetodil (*ThinPrep*) võetud günekotsütoloogilist uuringumaterjali säilitatakse arhiivis **6 nädalat temperatuuril +4°C...+25°C**. Selle perioodi jooksul on võimalik kasutada uuringumaterjali lisauuringute teostamiseks.

6.14. Tsütoloogiline uuringumaterjal ja selle käsitlemine

- 6.14.1. Tsütoloogiline uuringumaterjal on inimorganismist pärinev rakulise kooslusega uuringumaterjal, mida kogutakse kas eksfoliatiivselt või peennõela punktsiooni abil.
- 6.14.2. Kõigi patoloogiakeskuse poolt teostatavate tsütoloogiliste uuringumaterjali transpordiga seonduvad nõuded on kirjeldatud peatükis 6.3., allpool kirjeldatakse lahti spetsiifilistes proovinõudes võetud uuringumaterjali nõuded.
- 6.14.3. Uuringumaterjali võtmisel lähtuda vastavate uuringute teostamisega seonduvatest õendustegevusjuhenditest ning rahvusvaheliselt tunnustatud juhtnõõridest. Uuringumaterjali korrektse markeerimise eest vastutab uuringumaterjali võtja.

6.15. Tsütoloogiline uuringumaterjal alusklaasidel

- 6.15.1. Alusklaasi lihvitud servale tuleb **kirjutada hariliku pliatsiga** enne uuringumaterjali alusklaasile kandmist patsiendi nimi, isikukood ning vajadusel uuringumaterjali lokaliseerimise täpsustav märges.
- 6.15.2. Alusklaasile võib kanda eksfoliatiivsel meetodil, peennõelabiopsia meetodil (*fine needle aspiration, FNA*) võetud uuringumaterjali või teha puutepreparaat.

KD-PK-003-01	Patoloogiakeskuse uuringute käsiraamat	Lk 18 (23)
Version 1		Kinnitatud patoloogiakeskuse juhtkonna otsusega (14.02.2020)
Koostajad: Eero Semjonov, patoloogiakeskuse juhataja; Kristi Laht, bioanalüütilise tegevuse juht; Kaia Karja, spetsialist; Heleri Taelma; bioanalüütilise töö koordineerija; Karin Rae, bioanalüütik-kvaliteedikordineerija		

- 6.15.3. Naha pinnalt või limaskestadelt võetud uuringumaterjalist valmistatud preparaadiklaasidele teosta õhkfikatsioon s.t. preparaadiklaasid kuivata õhu käes kuni alusklaasile kantud uuringumaterjal on täielikult kuivanud. Seejärel aseta nad transportkarpi, kuhu kleebi peale patsiendi nimekleebis.
- 6.15.4. Günekoloogilistest uuringumaterjalidest (tupp, endomeetrium, vulva, häbe, emakasisese vahendi (ESV) pinnalt, leukoplaakia esinemise või kahtluse korral) valmistatud kaape- või puutepreparaatidele teostada märgfikatsioon 96% etanoolis 30 minutit, seejärel kuivatada õhu käes. Seejärel aseta nad transportkarpi, kuhu kleebi peale patsiendi nimekleebis.
- 6.15.5. Transport toimub histoloogilistest uuringumaterjalidest eraldi.
- 6.15.6. **Väljaspool patoloogiakeskuse tööaega võetud uuringumaterjali võib hoida võtja osakonnas toatemperatuuril.**

6.16. Tsütoloogiline uuringumaterjal Eppendorfi katsutites

- 6.16.1. Markeeri Eppendorfi katsutid enne uuringumaterjali katsutisse kandmist patsiendi nime, isikukoodi ja vajadusel uuringumaterjali lokalisatsiooni täpsustava märkega.
- 6.16.2. Eppendorfi katsutid sobivad pennõelabiopsiale järgnevate nõelaloputuste transportimiseks. Nõelaloputuse läbi viimiseks eemalda süstlast nõel, aspireeri süstlasse 1 ml 50% etanooli, kinnita uuesti nõel ning tühjenda süstal Eppendorfi katsutisse tagamaks kogu uuringumaterjali jõudmine patoloogiakeskuse laborisse tsütoloogilise uuringu teostamiseks.
- 6.16.3. Transport toimub histoloogilistest uuringumaterjalidest eraldi.
- 6.16.4. Väljaspool patoloogiakeskuse tööaega võetud uuringumaterjali võib hoida võtja osakonnas toatemperatuuril.

6.17. Tsütoloogiline uuringumaterjal süstlas

- 6.17.1. Süstal markeeri enne uuringumaterjali võtmist patsiendi nimekleebisega ja vajadusel uuringumaterjali lokalisatsiooni täpsustava märkega. Erandjuhtudel võib märke lisada peale uuringumaterjali võtmist, patsiendi kõrval.
- 6.17.2. Süstlas transportimine on sobiv viis punktsiooni teel eraldatud kehavedelike transpordiks (nt. liigese-, pleura-, peritoneumi-, tsüstivedelik).
- 6.17.3. Süstlasse aspireeritud vedelikud ei vaja fikseerimist, kuid transpordiks patoloogiakeskusesse on nõutav nõela eemaldamine ning süstla sulgemine selleks ette nähtud stopperiga.

Joonis 8. Stopper koos süstlaga

IDA-TALLINNA KESKHAIGLA

KD-PK-003-01	Patoloogiakeskuse uuringute käsiraamat	Lk 19 (23)
Version 1		Kinnitatud patoloogiakeskuse juhtkonna otsusega (14.02.2020)
Koostajad: Eero Semjonov, patoloogiakeskuse juhataja; Kristi Laht, bioanalüütilise tegevuse juht; Kaia Karja, spetsialist; Heleri Taelma; bioanalüütilise töö koordineerija; Karin Rae, bioanalüütik-kvaliteedikordineerija		

- 6.17.4. Süstlasse aspireeritud uuringumaterjal tuleb patoloogiakeskusesse transportida **kohe** peale võtmist!
- 6.17.5. Juhul, kui uuringumaterjal on võetud väljaspool patoloogiakeskuse tööaega tuleb uuringumaterjali säilitada **+4...+8°C juures maksimaalselt 24 h** võtja osakonnas; patoloogiakeskusesse transportida esimesel võimalusel.
- 6.17.6. Transport toimub histoloogilistest uuringumaterjalidest eraldi.

6.18. Tsütoloogiline uuringumaterjal tehaspuhtas purgis

- 6.18.1. Uuringumaterjali (kehavedelikud, aspiraadid) kogumiseks ja transportimiseks kasutatav purk peab olema keeratava kaanega, tehaspuhas või steriilne ning mahutama lisaks uuringumaterjalile vajadusel ka fiksaatorit.
- 6.18.2. Markeeri purk enne uuringumaterjali võtmist patsiendi nimekleebisega ja vajadusel uuringumaterjali lokalisatsiooni täpsustava märkega.
- 6.18.3. **Bronhiaspiraati, bronhoalveolaarlopamise vedelik (BAL)** – saata 5-10 ml kopsuosa füsioloogilise lahusega loputamisel saadud vedelikku. **BAL tuleb tuua esimesel võimalusel (2 h jooksul)** laborisse.
- 6.18.4. Uuringule tuleb saata 1-10 ml **rõga**. Sülg uuringumaterjaliks ei sobi. Rõga tuleb tuua **esimesel võimalusel (2 h jooksul)** laborisse. Olukorras, kus see ei ole võimalik, tuleb valada rõgale peale võrdses koguses 50% etanooli. Fikseeritud rõga tuua 24 h jooksul patoloogiakeskusesse.
- 6.18.5. **Uriini** uuringuks sobib teine hommikune uriin, põiepunktsiooniuriin või põie püsikateetrist võetud uriin. Uriin transportida patoloogiakeskusesse **koheselt**. Vajadusel võib uriini hoida võtja osakonnas **+4...+8°C juures maksimaalselt 2 h**.
- 6.18.6. Transport toimub histoloogilistest uuringumaterjalidest eraldi.

6.19. Tsütoloogiline uuringumaterjal lisanditeta katsutis

- 6.19.1. Katsuti markeerida enne uuringumaterjali võtmist patsiendi nimekleebisega ja vajadusel uuringumaterjali lokalisatsiooni täpsustava märkega. Katsutile paigutada nimekleebis nii, et **uurimaterjali tase on katsuti küljelt nähtav**.
- 6.19.2. Liigesevedeliku transportimiseks on sobiv lisanditeta katsut. Uuringumaterjal ei vaja fikseerimist.
- 6.19.3. Väljaspool labori tööaega võetud uuringumaterjal tuleb säilitada **+4...+8°C juures maksimaalselt 24 h** võtja osakonnas; patoloogiakeskusesse transportida esimesel võimalusel.
- 6.19.4. Transport toimub histoloogilistest uuringumaterjalidest eraldi.

IDA-TALLINNA KESKHAIGLA

KD-PK-003-01	Patoloogiakeskuse uuringute käsiraamat	Lk 20 (23)
Version 1		Kinnitatud patoloogiakeskuse juhtkonna otsusega (14.02.2020)
Koostajad: Eero Semjonov, patoloogiakeskuse juhataja; Kristi Laht, bioanalüütilise tegevuse juht; Kaia Karja, spetsialist; Heleri Taelma; bioanalüütilise töö koordineerija; Karin Rae, bioanalüütik-kvaliteedikordineerija		

6.20. Tsütoloogiline kiiruuring

Tsütoloogilise kiiruuringu saabumisest tuleb eelnevalt teavitada laborit telefonil **53237066**. Uuringumaterjal tuleb tuua/saata fikseerimata kohe patoloogiakeskusesse. Kiiruuringuga peab kaasas olema korrekselt täidetud saatekiri või tehtud elektroonne tellimus.

7. Uuringumaterjali vastuvõtmine patoloogiakeskusesse

7.1. Uuringumaterjali vastuvõtmise kriteeriumid

- 7.1.1. Patoloogiakeskuses võtab uuringumaterjali vastu selle hindamiseks pädev bioanalüütik/laborant või andmetöötaja.
- 7.1.2. Uuringumaterjali vastuvõtmisel kontrollitakse üle saatekirja olemasolu ning sobivus saadetud materjaliga ning laborisse saadetud uuringumaterjali seisund – fiksaatori olemasolu, kogus, saateanuma markeering (nimekleebis, täpsustava märke olemasolu).

7.2. Uuringute mitte teostamise kriteeriumid

- 7.2.1. Uuringumaterjali saatekirjal või saateanumal puudub patsiendi nimi ja/või isikukood, tellija andmed.
- 7.2.2. Uuringumaterjali saatekirjal olevad andmed erinevad uuringumaterjali saateanumale markeeritud andmetest.
- 7.2.3. Saatekiri ja uuringumaterjal ei ole laborisse saabunud üheaegselt.
- 7.2.4. Uuringumaterjal on vale s.t. tegemist ei ole uuringumaterjaliga, mille saatekiri on saadetud laborisse.
- 7.2.5. Ebasobilikud transpordi ja säilitamistingimused s.t. laborisse saadetud koetükk või rakuline materjal on saanud transpordi käigus pöördumatult kahjustada (nt: uuringumaterjal on kuivanud, proovinõu või preparaadiklaas uuringumaterjaliga on purunenud).
- 7.2.6. Probleemse olukorra esinemisel võtab tellijaga ühendust patoloogiakeskuse bioanalüütilise töö koordineerija või teda asendav töötaja.
- 7.2.7. Võimaluse korral võtab labor käsile laborisiseselt määratletud tegevused probleemi likvideerimiseks. Juhul, kui probleemi ei ole võimalik labori poolt likvideerida, uuringut ei teostata.
- 7.2.8. Kõlbmatu uuringumaterjal kuulub utiliseerimisele.

8. Laboripoolse vastuse selgitused

8.1. Histoloogiline vastus

- 8.1.1. Histoloogiliste uuringute preparaadiklaase hindab patoloogiakeskuse arst. Uuringu vastus sisestatakse haigla infosüsteemi (eHealth) vastavalt SNOMEDI nomenklatuurile.

IDA-TALLINNA KESKHAIGLA

KD-PK-003-01	Patoloogiakeskuse uuringute käsiraamat	Lk 21 (23)
Version 1		Kinnitatud patoloogiakeskuse juhtkonna otsusega (14.02.2020)
Koostajad: Eero Semjonov, patoloogiakeskuse juhataja; Kristi Laht, bioanalüütilise tegevuse juht; Kaia Karja, spetsialist; Heleri Taelma; bioanalüütilise töö koordineerija; Karin Rae, bioanalüütik-kvaliteedikordineerija		

8.1.2. Välistellijatele väljastatakse vastus vastavalt kokkuleppele paber kandjal posti teel, autojuht tuleb järgi või krüpteeritud kujul e-maili teel.

8.1.3. Vastus sisaldab:

- teostava asutuse andmeid (haigla ja labori nimi, kontaktandmed, tegevusluba);
- patsiendi andmeid (nimi ja isikukood, vanus);
- tellija andmeid (asutuse ja arsti nimi);
- proovi andmeid (teostatud teenused, artiklid, haigusloo number, uuringu number, proovi võtmise kuupäev, kellaaeg, fiksaator jne);
- uuringu teostaja nime ja kuupäeva;
- väljastatakse kirjeldav hinnang uuringumaterjalile (leidu kirjeldatakse makroskoopiliselt ja/või mikroskoopiliselt), uuringumaterjali adekvaatsusele (mitteadekvaatne, adekvaatne, kuid limiteeritud või adekvaatne) ning diagnoos.

8.2. Günekotsütoloogiline vastus

8.2.1. Tsütoloogia laborandid/bioanalüütikud ja spetsialist hindavad günekotsütoloogilisi preparaadiklaase ning väljastavad normleiuga vastused. Patoloogilise leiuga ja raskendatud hindamisega preparaadid hindab üle patoloogiakeskuse arst või arst-konsultant.

8.2.2. Uuringu vastus sisestatakse haigla infosüsteemi(eHealth) vastavalt SNOMEDI nomenklatuurile. Patoloogiliste muutustega uuringute vastused printitakse välja ning edastatakse võtjale paber kandjal.

8.2.3. Välistellijatele väljastatakse vastus vastavalt kokkuleppele paber kandjal posti teel, autojuht tuleb järgi või krüpteeritud kujul e-maili teel.

8.2.4. Vastus sisaldab:

- teostava asutuse andmeid (haigla ja labori nimi, kontaktandmed, tegevusluba);
- patsiendi andmeid (nimi ja isikukood, vanus);
- tellija andmeid (asutuse ja arsti nimi);
- proovi andmeid (proovi võtmise kuupäev, kellaaeg, fiksaator, uuringu number, teostatud teenused, artiklid, haigusloo number jne);
- uuringu teostaja nime ja kuupäeva;
- väljastatakse hinnang uuringumaterjali adekvaatsusele (mitteadekvaatne, adekvaatne, kuid limiteeritud või adekvaatne), mikrofloorale, põletikurakkude esinemisele ning põletikutekitajate olemasolule, lameepiteeli rakkudele ja nende seisundile (normaalne, reaktiivne, atüüpiline), silinderepiteeli rakkudele ja nende seisundile (normaalne, reaktiivne, atüüpiline);
- Bethesda süsteemist lähtuv diagnoos.

IDA-TALLINNA KESKHAIGLA

KD-PK-003-01	Patoloogiakeskuse uuringute käsiraamat	Lk 22 (23)
Version 1		Kinnitatud patoloogiakeskuse juhtkonna otsusega (14.02.2020)
Koostajad: Eero Semjonov, patoloogiakeskuse juhataja; Kristi Laht, bioanalüütilise tegevuse juht; Kaia Karja, spetsialist; Heleri Taelma; bioanalüütilise töö koordineerija; Karin Rae, bioanalüütik-kvaliteedikordineerija		

8.3. Tsütoloogiline vastus

- 8.3.1. Üldtsütoloogiliste uuringute preparaadiklaase hindab patoloogiakeskuse arst.
- 8.3.2. Uuringu vastus sisestatakse haigla infosüsteemi (eHealth) vastavalt SNOMEDi nomenklatuurile.
- 8.3.3. Välistellijatele väljastatakse vastus vastavalt kokkuleppele paberkandjal posti teel, autojuht tuleb järgi või krüpteeritud kujul e-maili teel.
- 8.3.4. Vastus sisaldab:
 - teostava asutuse andmeid (haigla ja labori nimi, kontaktandmed, tegevusluba);
 - patsiendi andmeid (nimi ja isikukood, vanus);
 - tellija andmeid (asutuse ja arsti nimi);
 - proovi andmeid (teostatud teenused, artiklid, haigusloo number, uuringu number, proovi võtmise kuupäev, kellaeg, fiksaator jne);
 - uuringu teostaja nime ja kuupäeva;
 - väljastatakse kirjeldav hinnang preparaadiklaasile (leidu kirjeldatakse makroskoopiliselt ja mikroskoopiliselt), materjali adekvaatsusele (mitteadekvaatne, adekvaatne, kuid limiteeritud või adekvaatne) ning diagnoos.

9. Uuringuvastuse väljastamise aeg

- 9.1. Dokumendis antud uuringuvastuse väljastamise aeg on orienteeruv ning võib kõikuda vastavalt lisauuringute vajadusele, töömahule ning allhankelaboritest tulenevate vastuste väljastamise aegadele.
- 9.2. Patoloogiakeskus teeb kõik võimaliku, et uuringuvastused jõuaks tellijani võimalikult kiiresti. Ajalised kriteeriumid arvestatakse uuringu saabumise ajast laborisse.
- 9.3. Kiiruuringuid teostatakse esmajärjekorras ning esmane suuline vastus väljastatakse 30 minuti jooksul.
- 9.4. Histoloogilise uuringu vastus väljastatakse, olenevalt lisauuringute vajadusest hiljemalt 30 päeva jooksul.
 - 9.4.1. Pahaloomulise kasvaja patomorfoloogilise lõppdiagnoosiga biopsiamaterjalist tehtud uuringud vastatakse võimaluse korral 10 päeva jooksul.
 - 9.4.2. Pahaloomulise kasvaja patomorfoloogilise lõppdiagnoosiga operatsioonimaterjali uuringud vastatakse võimaluse korral 20 päeva jooksul.
- 9.5. Tsütoloogilise uuringu vastus väljastatakse kuni 10 päeva jooksul.
- 9.6. Günekotsütoloogilise uuringu vastus väljastatakse kuni 20 päeva jooksul.
- 9.7. Lahangu kirjalik vastus, koos histoloogilise uuringuga väljastatakse hiljemalt 60 päeva jooksul, raskete juhtumite korral 120 päeva jooksul.

IDA-TALLINNA KESKHAIGLA

KD-PK-003-01	Patoloogiakeskuse uuringute käsiraamat	Lk 23 (23)
Versioon 1		Kinnitatud patoloogiakeskuse juhtkonna otsusega (14.02.2020)
Koostajad: Eero Semjonov, patoloogiakeskuse juhataja; Kristi Laht, bioanalüütilise tegevuse juht; Kaia Karja, spetsialist; Heleri Taelma; bioanalüütilise töö koordineerija; Karin Rae, bioanalüütik-kvaliteedikordineerija		

Kasutatud allikad

ThinPrep®5000 Processor Operator's Manual. 4 Gynecologic Sample Preparation. Section C. Specimen Collection.4.3. PDF lk 71; originaaljuhendi fotod (olemas seadme tarnija Diamedica OÜ esindaja luba).

Meditsiinilaborid. Kvaliteedi ja kompetentsuse nõuded. ISO 15189:2012. (2013). Eesti Standardikeskus.

Saatekirja vastuse täitmise juhend, versioon 8. Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskus.

Haigekassa indikaator. Pahaloomulise kasvaja patomorfoloogilise lõppdiagnoosiga uuringu vastamise aeg
https://www.haigekassa.ee/sites/default/files/Indikaatorid/indikaator_4_%20patoloogia_vastuse_aeg.pdf